

Άλκη Ζέη (1923-2020)

Ένα σταμνί στο παράθυρο (από *Αρβυλάκια και γόβες*)

Ο Νίκος έγειρε μπροστά το κεφάλι, σαν να 'θελε ν' ακουμπήσει το φλογισμένο μέτωπό του στο σταμνί, που κρύωνε στο περβάζι. Μα απόμεινε έτσι, με το κεφάλι γερμένο χωρίς να βρει το δροσερό καταφύγιο.

Κάθε φορά, σαν είχε πολλή ζέστη και δεν μπορούσε να κοιμηθεί, πήγαινε και στεκόταν μπροστά στο ολάνοιχτο παράθυρο. Τότε θυμόταν και πάλι την Αθήνα... οδός Λευκωσίας... ένα μικρό σπιτάκι, πνιγμένο στις πολυκατοικίες. Το καλοκαίρι, παρ' όλα τ' ανοιχτά παράθυρα, δεν είχες από πού ν' ανασάνεις. Τότε ο Νίκος ακουμπούσε το μέτωπό του στο κανάτι. Ύστερα το 'πιανε κι έπινε κατακάνατα μεγάλες διψασμένες γουλιές. Η Σοφία μισάνοιγε τα μάτια και χαμογελούσε.

— Θα πνιγείς, μουρμούριζε και σκέπαζε την Αλίκη, που είχε πετάξει στον ύπνο της το σεντόνι.

Τώρα η Σοφία κοιμάται βαριά, τσακισμένη από την κούραση και τη συγκίνηση. Λίγο πιο πέρα, στον καναπέ, κοιμάται μια κοπέλα. Έχει γυμνό τον έναν της ώμο και το μαξιλάρι έχει γεμίσει μαύρα μαλλιά. «Ερχόμαστε αύριο Σοφία Αλίκη», έγραφε το τηλεγράφημα, σταλμένο μέσα από το τρένο.

Η Νατάσα είχε γυρίσει πρώτη στο σπίτι από τη δουλειά και τη βρήκε ο Νίκος να κρατάει το τηλεγράφημα ανοιχτό στα χέρια της.

Η Νατάσα έχει μια χοντρή πλεξίδα, που τη στριφογυρίζει σε κότσο ψηλά στο κεφάλι. Όταν είναι στεναχωρεμένη, βγάζει μια μια τις φουρκέτες σαν να θέλει να ξαλαφρώσει από το περιττό βάρος. Η κοτσίδα πέφτει βαριά στο ένα πλάι – έτσι όπως ήτανε την πρώτη μέρα που τη γνώρισε... εδώ και δέκα χρόνια.

Μια κοπέλα ήρθε και στάθηκε στην ανοιχτή πόρτα της τάξης. Φορούσε μια σκούρα φούστα παλιάς μόδας κι ένα άσπρο μπλουζάκι. Οι μαθητές, που ο νεότερος ήτανε δεκαεφτά χρονώ κι ο πιο μεγάλος είχε περάσει τα σαράντα, την κοίταζαν απορροημένοι. Ο Νίκος πρόσεξε τα μαύρα χοντρά παπούτσια της, που φάνταζαν αταίριαστα στα μακριά καλοφτιαγμένα πόδια της.

Η κοπέλα έκανε λίγα δισταχτικά βήματα κι ύστερα πήγε γρήγορα κοντά στον μαυροπίνακα κι έγραψε μια φράση: ΕΤΟ ΝΤΟΜ.

— Είναι η δασκάλα μας, σκούντηξε τον Νίκο ο διπλανός του.

— ΕΤΟ ΝΤΟΜ, αυτό είναι το σπίτι μας, συλλάβισαν όλοι μαζί και βάλθηκαν ύστερα να γράψουν τη φράση στα τετράδια.

Ο Νίκος σα γέμισε λίγες σειρές, έπιασε να θυμηθεί το σπίτι του... κι ύστερα την οδό Λευκωσίας... τότε που τη διάβηκε για τελευταία φορά.

Η Σοφία ετοίμαζε τα πράγματά του και ρωτούσε δισταχτικά.

— Μα είναι ανάγκη; και ήτανε σίγουρη πως ήτανε ανάγκη.

Η Αλίκη τον τραβούσε από το μανίκι.

— Να μου φέρεις και κούκλα και ποδήλατο.

Τις αποχαιρέτισε και τις δυο στη στενόμακρη αυλή που έβγαζε στον δρόμο.

— Καλύτερα μη με συνοδέψετε πιο έξω, λέει ο Νίκος, και καταλάβει η γειτονιά πως φεύγω.

Έκανε μερικά βήματα στον δρόμο κι άκουσε τη Σοφία που γυρνούσε το κλειδί δυο φορές. Του φαίνεται περίεργο, που θυμάται τόσο ζωηρά κείνο τον ήχο. Σαν κόντεψε να φτάσει στην οδό Πατησίων, γύρισε και κοίταξε τον λοξό δρόμο με τις λεπτές ακακίες. Είχε νυχτώσει πια. Από κάποιο ανοιχτό παράθυρο, ένα αναμμένο αποσιγάρο ήρθε σαν διάττοντας κι έπεσε πάνω στην ασφαλτο.

Η Νατάσα στάθηκε δίπλα του. Γύρισε και την κοίταξε. Η κοπέλα κοκκίνισε και του έδειξε το τετράδιο, με τις δυο τρεις μονάχα γραμμένες σειρές. Ο Νίκος χαμογέλασε, πήρε την πένα κι άρχισε με ζήλο να γεμίζει τη σελίδα... ΕΤΟ ΝΤΟΜ... ΕΤΟ ΝΤΟΜ.

Ύστερα, σιγά σιγά, όσο περνούσε ο καιρός, η φράση μεγάλωνε. Έγινε: «Αυτό είναι το σπίτι μας κι ο κήπος μας και τα λουλούδια μας κι ο δρόμος». Άρχισαν να ξεχωρίζουν τα πρώτα νοήματα. Ο Νίκος, από καιρό, ετοίμασε μια φράση στα ρωσικά και την είπε μια μέρα της Νατάσας, την ώρα που τέλειωνε το μάθημα.

— Ου βας κρασίβιε βόλοσι. Έχετε ωραία μαλλιά.

Η Νατάσα του διόρθωσε την προφορά και βάλθηκε να εξηγεί σ' όλη την τάξη, γιατί πρέπει να προφέρεται έτσι.

— Μα δε θ' αλλάξει ποτέ παπούτσια; μουρμούρισε δίπλα του ο Πέτρος, που ήτανε ναυτεργάτης και είχε γυρίσει τον κόσμο.

Η Νατάσα δεν άλλαζε παπούτσια, ούτε φόρεμα, μα ήτανε πάντα καθαρή και φρεσκοσιδερωμένη.

«Μας ήρθανε ξένοι», τους είχε πει ο κοσμήτορας του Πανεπιστημίου και μίλησε στους φοιτητές για την αρχαία Ελλάδα κι ύστερα για το Εικοσιένα, για την Αντίσταση και τελειώνει για τούτους εδώ, τους ξεπατρισμένους στην καρδιά της Ασίας. Ποιος θέλει να τους βοηθήσει να μάθουν τη γλώσσα και μετά να σπουδάσουν;

Πρώτη σήκωσε το χέρι η Νατάσα, τριτοετής φοιτήτρια της φιλολογίας. Δίχως εκείνη, ίσως ο Νίκος δε γινόταν ποτέ μηχανικός. Δεν ήτανε μόνο η γλώσσα που εμπόδιζε. Μόλις είχε βγάλει την Τετάρτη γυμνασίου, σαν ήρθαν οι Γερμανοί κι ύστερα δε βρέθηκε ποτέ καιρός να συνεχίσει. Η Νατάσα όμως, παρόλο που είναι φιλόλογος, έχει έναν δικό της τρόπο να εξηγεί τα μαθηματικά και του 'μαθε σε λίγο καιρό όσα δεν μπόρεσε, με τα χρόνια, να του βάλει στο κεφάλι ο κύριος Φιλιππίδης, ο μαθηματικός του δού γυμνασίου.

Μαζί με τις εξετάσεις ήρθε και το πρώτο γράμμα από την Αθήνα: «Τι θ' απογίνουμε;» γράφει η Σοφία και τελειώνει: «Πάντα σ' αγαπώ».

Η Νατάσα παρακολουθεί βήμα το βήμα τις εξετάσεις. Σαν τελειωσαν, κάλεσε όλους τους μαθητές της στο σπίτι της. Μένει, μαζί με τη μητέρα της, σ' ένα στενάχωρο δωμάτιο. Όπου γυρίσεις να δεις –φωτογραφίες. Είναι ο πατέρας της Νατάσας, ο θείος, ο αδελφός που σκοτώθηκαν στον πόλεμο. Το σπίτι τους στην Ουκρανία κάηκε ολόκληρο.

— Κι εμείς πρόσφυγες, λέει η μητέρα της σαν να τους λυπάται, μα στη δική μας γη.

Ύστερα δε μιλάει άλλο, ούτε για τους νεκρούς της ούτε για τον πόλεμο. Τους γεμίζει τα πιάτα δίπλες και τους ρωτάει για τις μανάδες τους. Η Νατάσα χαμογελάει κι αλλάζει κουβέντα. Θέλει να τους πάει εκδρομή σ' ένα ποτάμι.

Ο Πηνειός κυλούσε κάτω από τα πόδια τους. Ο Νίκος κρατούσε το χέρι της Σοφίας. Ήτανε μια λεπτή κοπέλα, με κοντόσγουρα μαλλιά. Τον έστελναν σ' αυτήν, όταν πήγε στη Λάρισα, να τον συνδέσει με τους αντάρτες. Θυμάται που τον περίμενε, για πρώτη φορά, στην όχθη του ποταμού. Φορούσε μια άσπρη ζακέτα, από αδρό κατσικίσιο μαλλί. Ήταν άνοιξη σχεδόν, λιακάδα, η ζακέτα κάτασπρη και τα μαλλιά της Σοφίας κατάμαυρα.

Πώς είναι δυνατόν να πέρασαν δεκαεννιά χρόνια, από κείνη την άνοιξη του σαράντα τρία; Κι από αυτά τα δεκαεννιά χρόνια, αν προσθέσει κανείς όλους τους μήνες, που ζήσανε μαζί, δε βγαίνει καλά καλά ούτε ένας χρόνος. Αντάρτικο, εξορία, παρανομία κι ανάμεσα σ' αυτά, μικρά διαλείμματα με τη Σοφία και την Αλίκη, που είχε γεννηθεί στο μεταξύ. Η Σοφία τον περίμενε με λαχτάρα σε κάθε σμίξιμο. Τον τελευταίο καιρό, ζήσανε έξι ολόκληρους μήνες στον οδό Λευκωσίας, στο σπίτι του Νίκου.

— Να μεγαλώσει λίγο το παιδί και κάνω κι εγώ ό,τι ονειρευόμουνα, μισοπαραπονέθηκε κάποτε εκείνη.

Τα όνειρα της Σοφίας δεν πρόφτασε ποτέ να τα καλομάθει ο Νίκος. Έφυγε πάλι. Τούτη τη φορά, ο χωρισμός κράτησε δώδεκα ατέλειωτα χρόνια για τη Σοφία. «Το παιδί μου ξεφεύγει», έγραφε στα γράμματά της. «Παίρνει έναν δρόμο που δεν τον θέλεις μήτε συ μήτε εγώ...»

Μόλις κατέβηκε από το τρένο έπεσε στην αρχή βουβή στην αγκαλιά του. Ύστερα είπε μόνο:

— Να ησυχάσω, Νίκο.

Πλάι της, ένα φιλόλιγνο κορίτσι, ίδια η Σοφία των δεκαεννιά χρόνων, μόνο που –το 'νιωσε αμέσως ο Νίκος– δε θα 'μοιαζε, μήτε τόσο δα, στον χαρακτήρα της τοτινής Σοφίας.

— Πατέρα, λέει η Αλίκη, το πρώτο κιόλας βράδυ, την ώρα που έτρωγαν. Είσαι δέκα χρόνια πίσω.

Ο Νίκος άργησε ν' απαντήσει. Συλλογιότανε πως η Νατάσα ξέχασε το βουρτσάκι των δοντιών της στο μπάνιο.

— Τι θες να πεις;

Η Αλίκη σκάει στα γέλια.

— Κανένας πια στην Αθήνα δε φοράει κοστούμι σάντα κρούτα.

— Μα είναι δροσερό, λέει εκείνος κι ύστερα νευριάζει, που πιάνει τον εαυτό του να δικαιολογείται.

Τίποτα δεν της αρέσει της Αλίκης από το δωμάτιο. Η λάμπα, οι τούλινες κουρτίνες, η βιβλιοθήκη... κι ένα ένα όλα τα μικροπράγματα, που, οχτώ χρόνια τώρα, έφερνε γεμάτη χαρά η Νατάσα και στόλιζε το σπίτι.

Στην Αθήνα δε συνηθίζεται, πατέρα...

Ο Νίκος κάτι πάει να πει, μα το πικραμένο βλέμμα της Σοφίας τον συγκρατεί. Η Σοφία, από το πρωί, που πρωτομπήκε στο σπίτι, δεν άγγιξε τίποτα. Μοιάζει σαν να 'ρθε μουσαφίρισσα και δε θέλει ν' αλλάξει την τάξη του νοικοκύρη. Η Αλίκη δεν αφήνει τίποτα στη θέση του.

— Μα δεν έχεις λοιπόν διόλου γούστο, λέει και παίζει τόπι ένα μαξιλάρι που 'χει κεντημένο πάνω ένα ελάφι.

Ο Νίκος της το παίρνει από τα χέρια.

— Αυτό είναι η προίκα μου, είπε γελώντας η Νατάσα, όταν πήγε να μείνει μαζί του, σαν πέθανε η μητέρα της.

Ήτανε το μόνο πράγμα που σώθηκε από το καμένο σπίτι στην Ουκρανία. Η Νατάσα συνήθιζε, σαν καθόταν στο ντιβάνι, να σφίγγει το μαξιλαράκι στο στήθος της και να κουβεντιάζει.

— Το σκέφτηκες καλά να μείνουμε μαζί; τη ρώτησε ο Νίκος.

Η Νατάσα έσφιξε πιο πολύ το μαξιλαράκι απάνω της.

— Μα, από κείνη τη μέρα στο ποτάμι αυτό λαχταρούσα.

Σαν πήγανε εκδρομή στο ποτάμι, ο Νίκος θυμήθηκε πάλι τον Πηνειό. Όχι πως του 'μοιαζε καθόλου. Τούτο εδώ ήταν ένα ολοκάθαρο βαθύ ποτάμι, που κυλούσε ανάμεσα σε δυο βουνά. Μα έτσι όπως είδε τη Νατάσα, να τον φωνάζει από την κρεμαστή γεφυρούλα, δεν μπόρεσε να μη θυμηθεί τη Σοφία.

Ο Νίκος βρίσκεται κοντά στη Νατάσα και κοιτάζουν κάτω το ποτάμι. Τα βουνά σιωπηλά. Η Νατάσα μοιάζει να μη συλλογιέται τίποτα. Για κείνη είναι ξένο το κορίτσι του Πηνειού. Μα κι ο Νίκος δεν μπορεί να πει πως έχει την εικόνα του πολύ ξεκάθαρη. Το μπράτσο της Νατάσας ακουμπά στο δικό του. Η κρεμαστή γεφυρούλα κουνιέται θαρρείς, σε κάθε τους ανάσα. Η ανάσα τους είναι γοργή. Σκύβουν πάνω από τη σκοινένια κουπαστή. Ακόμα λίγο και τα μάγουλά τους θ' αγγίξουν... Ο Νίκος συλλογιέται πως τα μάγουλα της Νατάσας πρέπει να καίνε... Μα η Νατάσα δεν είναι το κορίτσι της μιας βραδιάς... Αποφεύγει το βλέμμα της. Εκείνη ψάχνει το δικό του και περνά τα χέρια της γύρω στον λαιμό του.

Κι όπως στέκει μπροστά στ' ανοιχτό παράθυρο, θαρρεί πως θα 'ρθει να σταθεί πίσω του και να τον αγκαλιάσει με τα δυο της μπράτσα. Όπως γινόταν κάθε μέρα, οχτώ ολόκληρα χρόνια.

Ο Νίκος περίμενε πως κάποτε θα 'ρχόταν καιρός, που θα γύριζαν στην Ελλάδα. Η Νατάσα τον έβλεπε, που νοσταλγούσε τόσο τον τόπο του, μα δεν έδειχνε τη λύπη της, σαν άφηνε κείνος τη λαχτάρα του να ξεσπάσει. Της μιλούσε ατέλειωτα για την Αθήνα. Εκείνη τα 'χε μάθει πια όλα. Το 8ο γυμνάσιο, που δεν πρόλαβε να τελειώσει, τη γωνία Λευκωσίας και Κύπρου, που παραλίγο να τον πιάσουν οι Γερμανοί. Η Νατάσα ήξερε ένα ένα τα μαγαζιά της οδού Λευκωσίας: το ψλικάτζιδικό του Κώστα, το γαλατάδικο του κυρ Αντρέα...

Αμα έφτιαχνε ρυζόγαλο, όπως της είχε δείξει ο Νίκος, χαιρόταν σαν της έλεγε: «Είναι καλύτερο κι από του κυρ Αντρέα!».

Η Νατάσα αγαπάει, ξέρει πως ποτέ δεν μπορεί να γίνει γυναίκα του Νίκου.

— Όμως ένα παιδί θα το 'θελα από σένα!

Πολλές φορές το 'χε πει αυτό. Πότε τρυφερά και παρακαλεστικά, πότε άγρια.

Όσο περνούσε ο καιρός, η Σοφία κι η Αλίκη γίνονταν κάτι πολύ απόμακρο. Τα χρόνια περνάνε, τα γράμματα σπάνια πάνε κι έρχονται. Σιγά σιγά η εικόνα τους ξεθωριάζει. Όσπου έφτασε, αναπάντεχα, η μητέρα ενός φίλου από την Αθήνα κι έφερε το μήνυμα.

— Η γυναίκα σου ενεργεί για να 'ρθει.

Του Νίκου του ήρθε να ξεφωνίσει: «Η γυναίκα μου είναι η Νατάσα!».

Η μητέρα του φίλου μιλάει για τη Σοφία, για τα βάσανά της να μεγαλώσει το παιδί, για τη δουλειά που δεν έβρισκε, για τις πόρτες που έκλειναν, επειδή ο άντρας της βρίσκεται εκεί που βρίσκεται. Ακόμα κι οι συγγενείς δεν την άφηναν ήσυχη – θέλανε να την παντρέψουνε με κάποιον ευκατάστατο. Ύστερα ο Νίκος ντράπηκε, που έκανε τη σκέψη, πως θα 'τανε καλά να 'χε πάρει η Σοφία αυτόν τον ευκατάστατο. Ντράπηκε που αυτός ζούσε έτσι: που σπούδασε μηχανικός, που δούλεψε και είχε τη Νατάσα, από τα πρώτα βήματα, να ξεκλέβει ώρες από τα δικά της μαθήματα, για να τον βοηθάει.

«Να μεγαλώσει λίγο το παιδί και να κάνω κι εγώ ό,τι ονειρευόμουνα.»

Πότε το 'χε πει αυτό η Σοφία;

Εκείνος μπορούσε τα βράδια να κάθεται κοντά στη Νατάσα να βλέπει τηλεόραση κι η Σοφία λαχταρούσε πότε να γυρίσει η Αλίκη σπίτι, που δεν άφηνε έργο για έργο στον κινηματογράφο.

— Τι να σου κάνει; έλεγε η μητέρα του φίλου, που τα διηγήθηκε. Άμα δεν υπάρχει πατέρας στο σπίτι...

Το τηλεγράφημα έφτασε ξαφνικά, χωρίς να έχει έρθει γράμμα προηγούμενα: ΕΡΧΟΜΑΣΤΕ ΑΥΡΙΟ.

Η Νατάσα τριγυρνά στο σπίτι και δεν καταφέρνει να μαζέψει τα πράγματά της.

Του Νίκου του είχαν υποσχεθεί να του δώσουν άλλο διαμέρισμα, σα φτάσει η γυναίκα του. Μα έρχονταν αύριο... ΑΥΡΙΟ.

Το τρένο της Σοφίας έφτανε στις δώδεκα το μεσημέρι και το τρένο της Νατάσας έφευγε στις δέκα το πρωί. Η Νατάσα πήρε άδεια και φεύγει στην πόλη που γεννήθηκε. Γύρισε στο σπίτι κι ο Νίκος περίμενε να του πει την απόφασή της.

— Πήρα εισιτήριο για τον τόπο μου, είπε μόνο.

Ο Νίκος ξέρει πως δεν έχει μείνει ζωντανός κανένας δικός της εκεί.

Μπήκε σ' αυτό το δωμάτιο μια κοπέλα, φοιτήτρια ακόμη, είχε μια πλεξίδα ριγμένη στο πλάι και φορούσε χοντροφτιαγμένα παπούτσια. Τώρα η Νατάσα έκλεισε τα τριάντα. Είναι υφηγήτρια στο πανεπιστήμιο. Έβαλε παπούτσια με τακούνι καρφί και σήκωσε τα μαλλιά της. Αύριο, μια έρημη γυναίκα θα βγει απ' αυτή την πόρτα. Κι ο Νίκος δε θα τη σταματήσει, δε θα τη σταματήσει, δε θα τη ρωτήσει: «Πού πας;»

«Θα βρει τον εαυτό της στη δουλειά!» Του 'ρχονται στον νου αυτά τα λόγια και τα λέει μέσα του, σαν να θέλει να καθησυχάσει τον εαυτό του.

«Θα βρει τον εαυτό της στη δουλειά!» Ξέρει πως αν πει δυνατά τούτη τη φράση, θα ηχήσει κρύα και ψεύτικη.

Η Νατάσα του 'δωσε τα οχτώ πιο όμορφα χρόνια της ζωής της. Την κοιτάζει που μαζεύει με βουβές κινήσεις τα πράγματά της. Σα συγύριζε το σπίτι ήτανε πάντα φουριαστή και φλυαρούσε. Ανοιγόκλεινε τα ντουλάπια με θόρυβο, βροντούσε τα πιάτα και διηγόταν.

— Σήμερα, την ώρα της παράδοσης, μπήκε ο πρύτανης στην τάξη. «Νατάλια Αντρέεβνα», λέει, «πάλι μ' ανοιχτά παράθυρα;...» Φοβάται μήπως κρυσώσουν οι φοιτητές και χάσουν κανένα μάθημα... Η Βέρα λέει να πάμε να δούμε τη *Φιλουμένα Μαρτουράνο*... παίζει ο αρραβωνιαστικός της... Δε θα μπορούσα ποτέ μου να παντρευτώ ηθοποιό...

Τώρα όλα βουβά και αθόρυβα. Φτιάχνει τη βαλίτσα της και τη γεμίζει μ' ένα σωρό άχρηστα πράγματα. Οι καινούριες κινέζικες πετσέτες με τα πολύχρωμα πουλιά μένουνε άγγιχτες στο ντουλάπι. Μαζεύει το παλιό βελούδινο σακάκι, που φορούσε ο Νίκος στο σπίτι, ένα μάλλινο κασκόλ με ξεφτισμένες τις άκρες, που το 'χε κείνος από την Ελλάδα. Ύστερα παίρνει και τον χαρτοκοπτήρα του. Κρατάει κάθε πράγμα θαρρείς και το βλέπει για πρώτη φορά. Το κοιτάζει κι ύστερα το βάζει στη βαλίτσα. Τελευταία βρήκε τους τόμους του *Τολστόι Πόλεμος και Ειρήνη*.

«Στη δική μου Νατάσα», έγραφε στην αφιέρωση. Ο Νίκος παρακολουθεί με την κόγχη του ματιού και παρακαλεί να μην ανοίξει να τη δει... Η Νατάσα δεν τ' άνοιξε. Βάζει το βιβλίο κατευθείαν στη βαλίτσα... Πόσες νύχτες πέρασαν διαβάζοντάς το μαζί;... Άραγε αυτό συλλογιέται κι εκείνη, με τα χέρια ακουμπισμένα στο ανοιχτό καπάκι της βαλίτσας, σαν να διστάζει να την κλείσει;

— Δε μετάνιωσα για τίποτα, λύνει τη σιωπή της, με κάποιο πείσμα στη φωνή.

Από το βλέμμα της ο Νίκος νιώθει πως είναι αλήθεια. Κάνει να την πάρει στην αγκαλιά του.

— Μη! λέει. Καλύτερα έτσι, αλλιώς δε θα 'χω το κουράγιο να φύγω.

Ο Νίκος λαχτάρησε, κείνη τη στιγμή, να μην το 'βρισκε το κουράγιο. Να 'κανε φασαρία, σκάνδαλα, να 'λεγε: «Δεν πάω πουθενά. Εγώ είμαι η γυναίκα σου...». Ύστερα εκείνος θα εξηγούσε στη Σοφία... Στη Σοφία, που περίμενε δέκα ολόκληρα χρόνια! Δεν τον απαρνήθηκε, ούτε όταν της το ζήτησαν για να βρει δουλειά. Η Σοφία που τους περιφρόνησε όλους.

«Λατρεύω τον τόπο που ζεις», του έγραφε σ' ένα γράμμα σταλμένο μέσω άλλης χώρας. «Εκεί μόνο νιώθει κανείς άνθρωπος...» Τι να εξηγήσει της Σοφίας;

— Νατάσα, τι να κάνω; ρωτάει κι η φωνή του κρύβει απελπισία.

Η Νατάσα κοιτάζει έξω από το παράθυρο.

— Για κοίταξε, λέει, σαν να μην άκουσε τα λόγια του. Τι ψηλός που φαίνεται τη νύχτα ο καινούριος πύργος της τηλεόρασης.

Ο Νίκος στέκεται δίπλα της, περνάει το χέρι του στους ώμους της. Κοιτάνε κι οι δυο τον σιδερένιο πύργο, που μοιάζει ν' αγγίζει τον ουρανό. Κοιτάνε ώσπου να ξημερώσει.

Η Νατάσα έφυγε πολύ πρωί από το σπίτι. Θ' αντάμωναν στον σταθμό. Ο Νίκος ψάχνει να τη βρει ανάμεσα στον κόσμο. Κάποτε, λέγανε πως θα παίρνανε αυτόν τον δρόμο μαζί, να γνωρίσει ο Νίκος τον τόπο που γεννήθηκε εκείνη.

— Σαν ήμωνα μικρή, του 'λεγε, κοίταζα στον Δνείπερο τα φορτώματα με τα ξύλα. Κυλούσανε ήρεμα ήρεμα, θαρρείς και ήτανε σίγουρα πως τίποτε δε θα ταράξει το ταξίδι τους. Εγώ στεκόμωνα στην ακροποταμιά και τους έλεγα: «Στο καλό! Στο καλό!...» ώσπου χάνονταν.

Κάποιος τον πιάνει από το χέρι. Ο Νίκος γυρίζει κι απομένει. Είναι η Νατάσα, με τα μαλλιά κομμένα κοντά, αγορίστικα σχεδόν.

— Είναι της μόδας, λέει με φωνή που δε μοιάζει δική της. Λένε για μας τις Σοβιετικές γυναίκες, πως είμαστε ένα σωρό χρόνια πίσω από τη μόδα.

Ο Νίκος θα 'θελε να βάλει τις φωνές, μα δε λέει τίποτα. Δεν έχει το δικαίωμα να της πει πια τίποτα.

Η Νατάσα στέκει στο παράθυρο του τρένου. Ο Νίκος δεν ξέρει πώς αποχαιρετιούνται δυο άνθρωποι, που ζήσανε οχτώ χρόνια μαζί... πώς αποχαιρετιούνται για πάντα.

— Να γράφεις, κατορθώνει να πει.

— Όχι, όχι! βιάζεται ν' απαντήσει εκείνη.

Το τρένο έχει πια ξεκινήσει. Μόλις διακρίνεται το κουρεμένο κεφάλι της Νατάσας. Του Νίκου του φάνηκε πως άκουσε μια κραυγή: «Νίκος!!!». Έτσι όπως πρόφερε η

Νατάσα το όνομά του. Μπορεί και να του φάνηκε μόνο. Δίπλα του στέκεται μια κοπελίτσα με μια χοντρή πλεξίδα. Κουνάει το μαντίλι της στο τρένο που έχει πια χαθεί.

— Ποτέ, ποτέ δε θα ξεχάσω, πιάνει τον εαυτό του να μουρμουρίζει.

Κι όμως πέρασαν πολλές ώρες, που δεν τη σκέφτηκε τη Νατάσα. Όσο του μιλούσε η Σοφία για την Αθήνα. Για τους φίλους, για τους γνωστούς και για τους αγνώστους ακόμα.

Έτσι που στέκει τώρα, μπροστά στο παράθυρο, νιώθει ένα σφίξιμο στην καρδιά. Συλλογιέται την Αθήνα... Η Αλίκη ανασαλεύει στο κρεβάτι της και πετάει το σεντόνι, όπως όταν ήτανε μικρό... Ο Νίκος δεν ξέρει πώς να φερθεί σ' ένα κορίτσι δεκαεφτά χρονώ, που δε μοιάζει μήτε στη Σοφία μήτε στη Νατάσα... Η Νατάσα θα ξαγρυπνάει τώρα κι αυτή στο παράθυρο του τρένου... Η ζέστη είναι ασφυχτικιά και βαριά... Με τη Σοφία θα καταφέρει να 'ναι στοργικός... Στην Αθήνα, όση ζέστη και να 'χει, κάποια στιγμή θα φτάσει το μελτέμι από τη θάλασσα... Αγάπη όμως δεν μπορεί να δώσει... την πήρε η Νατάσα...

Ένα εργοστάσιο σχόλασε τη νυχτερινή του βάρδια. Ο δρόμος κάτω από το παράθυρο γέμισε κόσμο.

— Καληνύχτα, έλεγε η Νατάσα και τον φιλούσε. Το εργοστάσιο σχόλασε κι εσύ ακόμη φλυαρείς για την Αθήνα.

Ο Νίκος θαρρεί πως δεν μπορεί ν' ανασάνει... Τώρα στην οδό Λευκωσίας θα 'ναι ησυχία. Θ' ακούγεται μόνο το ροχαλητό του κυρίου Καμπάνη, που κοιμάται στο μπαλκόνι της διπλανής πολυκατοικίας. Ακόμα, πού και πού, θα 'ρχεται ένα βουητό από το γαλατάδικο του κυρ Αντρέα! Είναι το μοτέρ του ψυγείου που παίρνει μπρος... Θα 'ναι τρεις η ώρα κι ο Νίκος θα στέκει ακόμη στο παράθυρο... Στην Αθήνα ο ύπνος είναι ελαφρύς, λίγες ώρες σε φτάνουν...

Και τούτη την ώρα, που είναι ατέλειωτα μακριά από την πόλη του, δε λαχτάρησε τίποτα πιότερο, όσο να πει νερό από το σταμνί, που κρύνει στο παράθυρο του σπιτιού, στην οδό Λευκωσίας.

Μόσχα 1964

Ζέη, Αλκη. 2011 [1975]. «Ένα σταμνί στο παράθυρο», *Αρβυλάκια και γόβες*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ. 13-30.